

ZAPIS IZ POTONULE PODMORNICE

Učestala pojavljivanja neidentificiranih podmornica oko vojno-pomorskih postrojenja u vodama stockholmskog arhipelaga (ljeta 1982. i u južnoj Italiji), navješćuju da se i u mirnodopskim uvjetima podmornicama počelo povjeravati obavještajno-izviđačke zadatke.

Ova »mlađa« plovila ratnih mornarica doživjela su širu primjenu tek u 20. stoljeću. Otkako je 22. rujna 1914., ispred obale Nizozemske, njemačka podmornica »U-9« u manje od sat vremena potopila tri engleske krstarice (ukupno 36.000 tona i dvije trećine od 2100 članova posade), admiralitetima velikih sila postalo je jasno da je na pomolu novo efikasno pomorsko oružje.

Između dva rata, plovna i borbena svojstva podmornica sve više se usavršavaju, ali se razvijaju i sredstva protupodmorničke obrane.

U Drugome svjetskome ratu pokazala se velika prednost njihova zlokobnog, podmuklog i ubojitog djelovanja. Samo podmornicama Nijemci su potopili 2779 jedinica savezničkog trgovačkog brodovlja, a živote je izgubilo 45.000 pomoraca. Na otvorenom moru uništeno je 630 nacističkih podmornica sa 39.000 podmorničara.

U naše vrijeme podmornice su postigle optimalne uvjete djelovanja i sigurnost ronjenja. Možemo smatrati da je nova era podmorničarstva počela 1957. kada je prva atomska podmornica »Nautilus« »podplovila« Sjeverni pol provevši pod vodom punih 95 sati... Opremljene dalekometnim raketama one su danas vrlo opasno strateško oružje.

Međutim, u svojim počecima podmornice su bile mnogo ugrožene od drugih ratnih plovila, čak i u mirnodopskim uvjetima. Nije se bez razloga govorilo kako podmorničari i avijatičari mogu pogriješiti samo jedanput.

Rijetki su zapisi nastali i sačuvani nakon potonuća podmornice. Jedno takvo svjedočanstvo iz 1910., dakle kada je podmorničarstvo još bilo u povojima, s ponosom čuva japanska ratna mornarica.

Japan je svojih prvih pet podmornica nabavio u Sjedinjenim Državama. Bile su to u ono vrijeme »moderne« podmornice tipa »holand«. (Napomenimo da je njihov izumitelj bio bivši irski seoski učitelj /!/ John Philip Holland /1840-1914/, a novost njegova projekta bila je u tome što je za nadvodnu plovidbu uveo benzinski motor od 50 KS, dok je za podvodnu, kao i prije, koristio elektromotor s akumulatorima.) Onda su Japanci, neposredno po završetku japonsko-ruskog rata, 28. rujna 1905. porinuli podmornicu »Br. 6«, prvu izgrađenu u vlastitim brodogradilištima. Duga 22 metra, široka 2,10 imala je 57 tona istisnine i 14 članova posade. Visina trupa iznad vodene linije iznosila je samo šezdesetak centimetara, pa ju je more prelijevalo i pri najmanjim valovima. Zato je imala posebnu izdignutu cijev za dovod zraka benzinskom motoru pri površinskoj plovidbi. Baš ta cijev uzrokovat će tragediju nakon pet godina uspješne plovidbe.

Pod zapovjedništvom mladog, ali iskusnog poručnika bojnog broda, Tsutomu Sakume, podmornica »Br. 6« spremala se 15. travnja 1910. u Hirošimskom zaljevu obaviti jedno od brojnih rutinskih ronjenja. Do nje se nalazila »matica« podmornica »Rekizan-Maru«. Vremenske su prilike bile idealne.

U 9.30 sati »Br. 6« se udalji od »matice«, zatim malo prije 10 sati zaroni. Najprije utone trup, zatim kiosk, pa cijev za zrak i konačno periskop. Izgledalo je da je manevar uranjanja protekao u redu. Međutim, nije bilo tako...

Budući da podmornica nije izronila u predviđenom roku, na »Rekizan-Maru« dana je uzbuna. Odmah je počela potraga. Unatoč relativno maloj dubini »Br. 6« su pronašli tek sutradan u 15.38 sati. Operacija vađenja potrajala je punih pet sati. Hermetički zatvorenu vratnicu kioska nisu uspjeli otvoriti, pa su podmornicu otegili u obližnji arsenal.

Idućeg dana u 10 sati (točno četrdeset i osam sati nakon kobnog uronjavanja) otvoren je kiosk i ubrizgavan svjež zrak. Dva oficira mornaričke komisije zatekla su članove posade u zagrljaju smrti na njihovim mjestima. U rukama zapovjednika Tsutomu Sakume našli su zapis upućen starješinama. (Prema prijevodu što ga je objavio H. W. Baldwin):

»Žao mi je što sam nepažnjom skrivio potapanje Careve podmornice i uzrokovao smrt njegovih mornara.

Ipak, svaki je član posade izvršio do kraja i hrabro svoju dužnost. Svi smo mi spremni umrijeti za svoju zemlju. Međutim, žao mi je jer bi naš kraj mogao obeshrabriti narod naše države.

Iskreno se nadam, gospodo, da će vam ova nesreća pružiti korisne podatke za rješavanje koncepcijskih i graditeljskih problema podmornica i tako pridonijeti budućem razvitku ovog oružja. Ako bude tako, nije mi žao što umirem.

Kad smo počeli vježbu, brod je naglo zaronio dok smo pokušavali zatvoriti ventil cijevi za zrak. Prijenosni lanac je iskočio. Prije nego smo rukama uspjeli zatvoriti ventil, prodrlo je mnogo vode koja se razlila po krmi. Nagnuli smo se 25 stupnjeva i potonuli.

Sada smo nagnuti 13 stupnjeva. Razvodna ploča je u kratkom spoju. Svjetlo se ugasio. Kabeli gore. Izbijaju smrdljivi dimovi. Disanje je otežano. Potonuli smo 14. travnja oko 10 sati. (Sakuma je zapisao pogrešan datum!)

Udišući smrdljive dimove pokušali smo ručnom sisaljkom iscrpiti vodu. Čim smo počeli tonuti, odmah smo pokrenuli pražnjenje glavnog balasta. Svjetlo se ugasio. Ne vidim manometar. Ipak mislim da je balast sada prazan.

Struju više ne možemo koristiti. Nešto vode unišilo je u elektrolit akumulatora. Ostalo nam je oko 35 kilograma zraka. Ovisimo isključivo o ručnoj sisaljki. (Ovo pišem na komandnom mjestu, u 11.45 sati.)

Prodrla voda ovlažila je našu odjeću. Hladno nam je... Mislim da posada podmornice mora uvijek biti smirena, najveću pažnju obratiti narednjima ali istovremeno mora biti i hrabra. U protivnome, ne možemo očekivati ostvarenje napretka.

Pretjerana opreznost može ponekad izazvati strah. Ali ja sam im rekao neka se ne boje. Neki će se možda smijati ovakvim razmišljanjima nakon našeg neuspjeha, međutim, uvjeren sam da govorim prave stvari.

Kazaljka dubinomjera na komandnom mjestu pokazuje 15.60 metara. Nastavili smo crpiti do podne, ali se brod nije pomakao. U ovim predjelima dubina je 17.40 metara, pa zato mislim da je brojka 15.60 točna.

Posadu podmornice moraju činiti vrlo brižljivo odabrani ljudi jer ovakve se teškoće mogu uvijek pojaviti. Na sreću, moja je izvršila svoju dužnost što je bolje mogla i ja sam s njom potpuno zadovoljan.

Bio sam spreman na smrt pri svakom isplavljenju. Zato je moja oporuka već položena u Kawasaki. (Naravno, odnosi se samo na moje osobne stvari i o njoj nije potrebno govoriti. Gospodo Taguši i Asami, molim vas izvolite je dostaviti mojem poniznom ocu.)

S dubokim poštovanjem molim Cara neka ne prepusti patnjama uciviljene obitelji mojih ljudi.

Nemojte ih prepustiti patnjama. To je moja jedina želja u ovom trenutku. Upućujem izraze poštovanja ovim starješinama: ministru Saitu, viceadmiralu Šimamuri, viceadmiralu Fužiji, kontraadmiralu Nawa, kontraadmiralu Yamašitu, kontraadmiralu Nariti. (Zračni je pritisak toliko snažan, da osjećam kako će mi prsnuti bubnjići.)

12,30 sati. Dišem veoma naporno. Dahćem...

Namjeravao sam izbaciti (prodrli) benzin, ali pare mi mute um...

Kapetane bojnog broda, Nekano...

Sada je 12.40 sati«.

Svečani pokop nastradalih podmorničara obavljen je u Kureu, 20. travnja 1910. Ispratilo ih je oko 20.000 ljudi.

Nakon nekoliko godina trup podmornice »Br. 6« postavljen je u dvorištu »Podmorničarske škole«, gdje se čuva kao nacionalna uspomena staroga Japana.